

A periféria dicséretéről és egyéb démonokról

FEUILLETON - LXVIII. évfolyam, 4. szám, 2024. január 26.

A magyar irodalomban valójában a nacionalista nemzetépítő szándék hozta létre a centrum-periféria dichotómiát. Amikor a reformkorban, nagyjából az 1830-as évek elejére, az Akadémia és a Kisfaludy Társaság létrejöttével megvalósult annyi magyar író álma, és Pestet sikerült irodalmi központtá tenni, az addig - ma úgy mondanánk - *hálózatként* működő rendszert felváltotta egy szigorúan intézményi legitimáción alapuló struktúra. Ettől fogva Pest vagy Pest-Buda megfellebbezhetetlenül irodalmi centrummá vált. Az intézményi rendszer mint valamifajta kulturális feketelyuk ellenállhatatlanul vonzotta az írókat, költőket az új nemzet felépítésének gravitációs terébe. Mondhatjuk bátran, hogy a periféria kiürült, pontosabban kulturális értelemben kiaknázandó nyersanyaglelőhelyként, kolonizálendő, a mindenkori idegenséget bevonzó „határvidékként” funkcionált tovább, amennyiben példának okáért a népiesség vált az új paradigmaként megteremtődő nemzeti kánon élesztőjévé. A periférián ragadt vagy odaszorult írók vagy rosszul érezték magukat a centrumtól távol, és sértődötten szenvedtek méltatlannak érzett mellőzöttségük miatt (lásd szegény Tompa Mihály szomorú esetét), vagy minden erejükkel a centrum felé igyekeztek, vagy éppenséggel szívós kitartással araszolgattak oda, mint Arany János, akinek a *Toldi* országos sikere után majdnem 15 évébe telt a központba kerülni Nagyszalontáról egy nem rövid nagykörösi kitérővel.